

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Burchardi VVormaciensis Ecclesiae Episcopi,
Decretorum Libri XX. ex Consiliis, & orthodoxoru[m]
patru[m] Decretis, tum etiam diuersaru[m] nationum
Synodis, ceu loci communes congesti, in quibus ...**

Burchardus <Wormaciensis>

Parisiis, 1549

Liber X.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10722

D. Burchardi

ECCLESIAE VVORMA- ciensis Episcopi, de Incantatoribus & Auguribus, Decretorum Liber X.

ARGUMENTVM LIBRI.

Libro hoc de Incantatoribus, de Auguribus, diuinis, sor-
tilegis, & variis illusionibus diaboli, de maledicis, contē-
tiosis, cōspiratoribus, deq; singulorū pœnitētia tractatur.

Vt Episcopi de parochiis suis sortilegos, & maleficos expellant.

Caput I.

V T episcopi, eorumq; ministri omnibus viri-
bus elaborare studeant, vt perniciosam & à
diabolo inuentam sortilegam & maleficam
artem penitus ex parochiis suis eradicient:
& si aliquem virum aut fœminā huiusmodi

Ex cōcil.

Anqui-

ren. ca. 1.

scœleris sectatorē inuene rint, turpiter de honestatum de
parochiis suis eiiciant. Ait enim Apostolus: Hæreticū post
vnam & secundā admonitiōē deuita, sciens quia subuer-
sus est, qui eiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo capti
tenētur, qui derelicto creatore suo, à diabolo suffragia que-
runt, Et ideo à tali peste mundari debet sancta Ecclesia.
Illud etiā non omittendū, quòd quædam sceleratæ mulie-
res retrò post Satanam conuersæ, dæmonū illusionibus, &
phantasmatibus seductæ, redūt se, & profitentur noctur-
nis horis, cum Diana paganorū dea, vel cum Herodiade &
innumera multitudine mulierum equitare super quasdam
bestias, & multa terrarum spacia intempestæ noctis silen-
tio pertransire, eiusque iussionibus velut dominæ obedi-
re & certis noctibus ad eius seruitiū euocari. Sed vtinam
hæ solæ in perfidia sua perissent, & non multos secum in
infidelitatis interitū pertraxissent. Nam innumera mul-

AA ii

titudo hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credit, & credendo à recta fide deuiat, & in errore pagano ueritatem reuoluitur, quum aliquid diuinitatis, aut numinis extra unum deum esse arbitratur. Quapropter sacerdotes per Ecclesiam sibi commissas populo omni instantia prædicare debent, ut nouerint hæc omnimodis falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus infidelium irrogari. Siquidem ipse Satanas, qui transfiguratur in angelum lucis, quum mentem cuiuscunque mulierculæ cepit, & hanc sibi per infidelitatem, & incredulitatem subiugauerit, ilicò transformatur in diuersarum personarum species atque similitudines, & mentem quam captiuam tenet in somnis deludens, modò lata, modò triftis, modò cognitas, modò incognitas personas ostendens, per deuia quæq; deducit. Et cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc nõ in animo, sed in corpore euenire operatur. Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus extra seipsum educitur, & multa uidet dormiendo, quæ nonquam uiderat uigilando? Quis uerò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur? Cum Ezechiel propheta uisiones domini in spiritu non in corpore uidit. & Ioannes apostolus Apocalypsis sacramenta in spiritu nõ in corpore uidit, & audiuit sicut ipse dicit: statim, inquit, fui in spiritu. Et Paulus non audet se dicere raptum in corpore. Omnibus itaq; publicè annunciandum est, quòd qui talia in his similia credit, fidem perdit, & qui fidem rectam in Deo non habet, hic non est eius, sed illius in quem credit, id est diaboli. Nam de domino nostro scriptum est, Omnia per ipsum facta sunt. Quisquis ergo aliquid credit posse fieri aut aliquam creaturam in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem, nisi ab ipso creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterior.

De cultoribus arborum. Cap. II.

Ex regis Gregor. **P**eruenit ad nos quosdam, quod dici nefas est, arborum colere, & multa alia contra Christianam fidem illicita perpetrare: & miramur cur hoc fraternitas uestra distulisset emendare, ultione, distulerit. Propterea scriptis presentibus

bus adhortamur hos diligenti inuestigatione perquiri, & veritate cognita, talem in eis faciatis exercere vindictam, quatenus & Deus placari possit, & aliis eorum vltio correctionis exemplum sit.

De cultoribus idolorum. Cap. III.

Contra idolorum nanque cultores, vel aruspicum, atque sortilegorum fraternitatem tuam vehementius pastoralis hortamur inuigilare custodia, atque publicè in populo contra huius rei viros sermonem facere, eosque à tali labe sacrilegii, & diuini intetioone iudicii, & presentis vitæ periculo adhortatione suaforia reuocare. Quos tamen si emendare se à talibus, atque corrigere nolle repereris, feruenti comprehendere zelo te volumus; & quidem, si serui sunt, verberibus, cruciatibusque, quibus ad emendationem peruenire valeant, castigare. Si verò sunt liberi inclusione digni, districtaque sunt in pœnitentia dirigendi, vt qui salubria, & à mortis periculo reuocantia audire verba cootemnunt, cruciatus saltem eos corporis ad desideratam mentis valeat reducere sanitatem.

*Ex eodẽ,
cap. 15.*

De eadem re. Cap. IIII.

Peruenit ad nos, quòd quosdam incantatores atque sortilegos fueris insequutus, & omnino nobis sollicitudinem, zelumque tuum gratum fuisse cognoscas. Sed molestè tulimus quòd te dubitare, ne ab eis nobis contra experientiam tuam surripi potuisset, didicimus, dum quãdo certus esse ac scire debueris, hoc tibi apud nos ad commendationem magis proficere, non ad culpam adscribi. Et ideo studii tui sit sollicitè quærere, & quoscumque inueneris huiusmodi Christi inimicos, ita districta vltione corrige, vt & nos de experientia tua melius possimus habere iudicium, & Deo te nostro, quod maximè studendum est, valeas commendare.

*Ex eodẽ,
cap. 18.*

De illis qui diuinationes requirunt.

Caput V.

QVI diuinationes expetunt, & more gètilium subsequuntur, aut in domos suas huiuscemodi homines introducunt, exquirendi aliquid, arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennii iaceant, secundum gradus pœnitentiæ definitos.

*Ex cõcil.
Ancira-
no, ca. 23.*

D. BURCHARDI EPIS. VVORMAC.

De illis qui ritum paganorum obseruant. Cap. VI.

Ex cōcil. braggar. cap. 6. **S**I quis paganorum consuetudinem sequens, diuinos sortilegos in domum suam introduxerit, quasi vtilium foras mittat, aut maleficia inueniat. quinque annos pœniteat.

De illis qui augurijs & incantationibus subseruiunt. Cap. VII.

Ex cōcil. Carthagi. ca. 89. **A**ugurijs vel incantationibus seruientem, à conuentione Ecclesiæ separandum. Similiter & Iudaicis superstitionibus, vel feriis inhaerentem.

De eadem re. Cap. VIII.

Ex pœnitentiâ Romano. **Q**VI augurijs vel diuinationibus inseruiunt, vel credit, vt aliqui hominum sint immissores temporum: vel si qua mulier diuinationes, vel incantationes magicas fecerit, V II. annos pœniteat.

De illis qui sortes obseruant. Cap. IX.

Ex codē. **A**vguria vel sortes quæ dicuntur falsæ sanctorum diuinationes, qui eas obseruauerint, vel quarumque scripturarum, vel votum vouerint, vel perfoluerint arborem, vel ad lapidē, vel ad quamlibet rem, exceptam Ecclesiam, omnes excommunicentur. Si ad pœnitentiam venerint, clerici annos tres, laici annum unum & diem, pœniteant.

De arboribus quas vulgus colit. Cap. X.

Ex cōcil. Hānetēsi, cap. 8. **S**ymmo studio decertare debent episcopi, & eorum ministri, vt arbores dæmonibus cōsecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, vt nec ramum vel baculum inde audeat amputare, radicitus excidantur, & comburantur. Lapides quoque in ruinosis locis, & in uestribus dæmonum ludificationibus decepti venerunt, vbi & vota vouent & deferunt, funditus effodiatur, & in tali loco proiciantur, vbi nunquam à cultoribus seruari possint. Et omnibus annuncietur quatum scilicet idololatria, & qui hæc veneratur, & colit, quasi Deum negat, & Christianitati abrenunciat, & talem pœnitentiam inde suscipiat quasi idola adorasset: omnibusque interdicanter, vt nullus votum faciat, aut candulam, vel

quo d munus pro salute sua rogaturus alibi deferat, nisi ad Ecclesiam domino Deo suo. Scriptum est enim: Vouete & reddite domino Deo vestro. Nouimus siquidem quanta dominus antiquo populo per prophetas suos comminatus est qui in lucis sacrificabant, & in excelsis immolabant. Si quis hæc transgressus fuerit, fidem perdidit, & est infideli deterior. Et idcirco omni modo à sanctæ Ecclesiæ confortio abscindatur, &, nisi dignè pœnituerit, non recipiatur.

De illis qui dies & menses obseruant. Cap. XII.

Apostolus dicit: Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos: timeo ne sine causa laborauerim in uobis. Dies obseruant, qui dicunt puto crastino proficiscendum non est. Post crastinū enim nō debet aliquid inchoari, & sic solent magis decipi. Hi autem colunt menses, qui cursum Lunæ perscrutantur, dicentes: Septima Luna strumenta confici non debent: nona autem Luna emptum seruum domum duci non oportet. Et per hæc facilius solent aduersa prouenire. Tempora uero obseruant, cum dicunt. Hodie ueris initiū est, & ideo festiuitas est. Et rursus: Postertum est, domum egredi non licet. Annos sic colunt, cum dicunt Calendis Ianuarij nouus est annus, quasi non quotidie annus impleatur. Hæc superstitio longè debet esse à seruis Dei. Si quis in hac perfidia detegitur, clerici annum unum: laici dimidium pœniteant.

*Ex dictis
Ambro.*

De his qui demonibus immolant. Cap. XIII.

Nam de his qui demonibus immolant Theodori episcopi constitutiones habemus, in quibus scriptum est: Qui immolant demoniis in minimis, annum unum pœniteant. Qui uero in magnis, X. annos pœniteant.

*Ex pœnitentiā
Theodo.*

De illis qui traditiones gentilium obseruant.

Caput XIII.

Non licet Christianis traditiones gentilium obseruare, uel colere elementa, aut Lunam, aut stellarum cursum, & inanem signorum fallaciam considerare pro domo facienda, & ad coniugia socienda. Scriptum est enim: Omnia quæcūq; facitis in uerbo aut in opere, in nomine dñi nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo. Si quis autem fecerit seuerissimè corripatur, & canonicè pœniteat.

*Ex cōcil.
Braggar.
cap. 20.*

De mulierculis, quæ infantes suos pro sanitate in fornacem aut supra tectum ponunt. Cap. XIII

Ex pœnitentiâ Bedæ presbyteri. **M**ulier si qua filium suum ponit supra tectum, aut in fornacem pro sanitate febrii, unum annu[m] pœnitentia[m] agere. *Caput XV.*

Ex decre. Martia. papa. **N**on licet iniquas obseruationes agere Calendarum & ocis vacare, neque lauro, aut uiriditate arborum cingere domos. Omnis hæc obseruatio paganorum est.

De illis, qui Calendas Ianuarias ritu paganorum colere præsumunt. Cap. XVI.

Ex decre. Zachari. papa, ca. 11. **S**i quis Calendas Ianuarias ritu paganorum colere, vel aliquid plus noui facere propter nouum annum, aut mensas cum lapidibus vel epulis in domibus suis præparare, & per vicos & plateas cantatores & choros ducere præsumperit, anathema sit.

De eadem re. Caput XVII.

Ex conc. Rotoma. **S**i quis in Calendis Ianuariis aliquid fecerit quod a paganis inuentum est, & dies obseruat & lunam, & menses, & horarum effectiua potentia aliquid sperat in melius aut in deterius verti, anathema sit.

De bubulcis, vel venatoribus qui suas incantationes exercuerint. Cap. XVIII.

Ex eodẽ, cap. 4. **P**erscrutandum si aliquis subulcus, vel bubulcus, siue venator, vel cæteri huiusmodi, dicat diabolica carmina super panem, aut super herbas, aut super quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abscondat, aut in bivio, aut in triuio proiciat, ut sua animalia liberet à pestilentiâ, & alterius perdat. Quæ omnia idololatriam esse nulli fideli dubium est: & ideo summopere sunt exterminanda.

Quod non liceat mulierculas Christianas vanitates in suis lanificis obseruare. Cap. XIX.

Ex cõcil. Bragga. cap. 10. **N**on licet mulieres Christianas, vanitatem in lanificiis obseruare, sed Deum inuocent adiutores qui eis sapientiam texendi donauit.

Quod non liceat cum incantationibus herbarum collectionem fieri. Cap. XX.

Non licet in collectione herbarum medicinalium aliquas obseruationes vel incantationes attendere, nisi tantum cum simbolo diuino, & Oratione dominica, ut Deus & dominus noster honoretur.

Ex eodē cap. 21.

De illis, qui ad arbores vel ad fontes faculas incenderint. Cap. XXI.

Si in alicuius presbyteri parochia infideles, aut faculas incenderint, aut arbores, aut fontes, aut saxa venerantur, si hoc eruere neglexerit, sacrilegium se fecisse cognoscat, præsumptor aut hortator rei ipsius. Si admonitus hoc emendare neglexerit, communione priuetur.

Ex eodē cap. 22.

Ut uaticinatores cæsi de ciuitatibus eiiciantur.

Caput XXII.

Vaticinatores, qui se futura scire dicunt, cæsi de ciuitate eiiciantur.

Ex cōcil. Aralatē.

De illis qui Phylacteriis utuntur. Cap. XXIII.

cap. 11.

Si quis ariolos, aruspice s, vel incantatores obseruauerit, aut phylacteriis usus fuerit, anathema sit.

Ex decr. Grego.

Item de mulierculis incantatricibus. XXIII.

Mulier si diuinationes vel incantationes diabolicas fecerit, annum vnum pœniteat, vel tres quadragesimas, vel quadraginta dies secundum qualitatem delicti.

Ex pœnitentiā Romano.

De illis qui manducant aut bibunt, aut portant super se aliquid ad Dei iudicium subuertendum. Cap. XXV.

Si aliquis manducat, aut bibit, aut portat super se unde existimat Dei iudicium peruertere posse, & exinde comprobatus fuerit, eadem sententia feriatur, qua magi, & arioli, & incantatores feriuntur.

Ex cōcil. Triburi. cap. 4.

De illis qui in tabulis aut in codicibus futura requirunt. Cap. XXVI.

Intabulis vel codicibus sorte futura non sunt requirenda, & ut nullus in Psalterio, vel in Euangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obseruare. Quod si fecerit, quadraginta dies pœniteat.

Ex pœnitentiā Theodo.

De illis qui sortes sanctorum requirunt. Cap. XXVII.

*Ex concil.
Agathē.
cap. 3.*

Nec illud est prætereundum, quod maxime fidem religionis infestat, quod aliqui clerici vel laici studium auguriis, & sub nomine fictæ religionis, quàm sortes sanctorum vocant, diuinationis scientiã profitentur, aut quorumcunque scripturarum inspectione futura promittunt. Quicumque clericus, vel laicus in eo detectus fuerit, etiam consulere, vel docere, ab Ecclesia eiiciatur.

De illis maleficis, qui sperant se mentes hominum peruertere posse. Cap. XXVIII.

Ex pœnitentiāli Romano.

Malefici vel incantatores, vel immissores temporum, vel qui per inuocationem demonum mentes hominum perturbant, anathematizati abiiciantur: si emendare voluerint, clerici tres annos, laici vnum annum pœniteant.

De eadem re. Cap. XXIX.

*Ex cõcil.
Agathē.
cap. 4.*

Perquirendum si aliqua fœmina sit, quæ per quosdam maleficia & incantationes, mentes hominum se mutare posse dicat, id est, vt de odio in amorem, aut de amore in odium conuertat, aut bona hominum, aut damnet, aut subripiat. Et si aliqua est quæ se dicat cum demonum turba, in similitudinem mulierum transformata, noctis noctibus equitare super quasdam bestias, & in eorum consortio adnumeratam esse, hæc talis omnimodis seque correpta, ex parochia eiiciatur.

De illis qui ad suas vanitates perficiendas demones inuocant. Cap. XXX.

Ex pœnitentiāli Bedæ presbyteri.

Quicumque pro curiositate futurorũ, vel inuocatione demonũ, vel diuinos quos ariolos appellat, vel inspicies qui auguria colligunt, cõsuluerint, clerici omni officio remoti, tres annos, laici duos annos pœniteant.

De illis qui nocturna sacrificia demonum celebrauerint. Cap. XXXI.

Ex pœnitentiāli Romano.

Quicumque nocturna sacrificia demonum celebrauerint, vel incantationibus demones quacunque sua vota inuitauerint, tres annos pœniteant.

De illis qui ad arbores, vel ad fontes aliqua vota uerunt. Cap. XXXII.

*Ex cõcil.
Agatensi,
cap. 5.*

Perscrutandum si aliquis vota ad arbores, vel ad fontes, vel ad lapides quosdam quasi ad altaria faciat, aut

candelam seu quodlibet munus deferat, veluti ibi quoddam numen sit, quod bonum aut malum possit inferre.

De illis qui quando Luna obscuratur, clamores suos & maleficia sua exercuerint. Cap. XXXIII

Quicumque exercuerint hoc quando Luna obscuratur, *Ex codic. Arelatē.*
 ut cum clamoribus suis ac maleficiis & sacrilego usu
 se posse defendere credant, & quicumque diuinos *cap. 5.*

præcátatores, phylacteria etiam diabolica, vel cara ceteros diabolicos, vel herbas, vel succos, suis vel sibi impendere tentauerint, vel quintâ feriâ in honoré Iouis, vel Calen. Ianua. secundum paganâ consuetudinem honorare præsumpserit, monachus V. clericus III. laicus II. annos pœniteat.

De illis qui vanitates suas in excubiis exercuerint.

Caput XXXIII.

Laici qui excubias funeris obseruant, cū timore & tremore & reuerentia hoc faciant. Nullus ibi præsumat *Ex eodē cap. 3.*
 diabolica carmina cantare, non ioca & saltationes facere, quæ pagani diabolo docente adinuenerūt. Quis enim nesciat diabolicum esse, & non solum à religione Christiana alienum, sed etiam humanæ naturæ esse contrarium, ibi lætari, cantari, inebriari, & cachinnis ora dissolui, & omni pietate, & affectu charitatis postposito, quasi de fraterna morte exultare, vbi luctus & plangens flebilibus vocibus debuerat resonare pro amissione chari fratris? Patres siquidem veteris ac noui testamenti, mortes sanctorum virorum legimus multis in locis cum fletu deplorassee: in nullo autem loco qui à seculo recesserant exultasse. Nam & Iacob patriarcham fleuit tota Aegyptus LXX. diebus. Et Ioseph, & fratres eius cum patrem deferrent in terram Chanaam ad sepeliendum, celebrantes exquias ad aream Athael, quæ sita est trans Iordanem, plangens magno atque vehemēti impleuerunt. VII. dies. Tantus autem fuit plangens, vt locus inde nomen acciperet. Et de beato Stephano legimus, quod sepelierunt eum, siue curauerunt viri timorati, & fecerunt plangens magnum super eum. Et ideo talis inepta lætitia & pestifera cantica, ex autoritate Dei interdicienda sunt. Si quis autem canatres desiderat: Kyrieleeson cantet, sin aliter, omnino taceat. Sin autem tacere non vult, in crastino à presbytero taliter coërceatur, vt cæteri timeant.

Ex cōcil. Meldēsi, cap. 10. **P**lacuit prohiberi ne fœminæ in cœmiterio perirent, eo quod sæpe sub obtentu orationis & religionis latenter scelera committant.

De conuiuio quæ sunt ritu paganorum.

Caput XXXVI.

Ex cōcil. Africa. cap. 27. **I**llud etiã petendũ, vt quoniam contra præcepta diuina conuiuia multis in locis exercētur, quæ ab errore gentium attracta sunt, ita vt nunc à paganis Christiani ad hæc celebranda cogantur, ex quare temporibus Christianorum imperatorum, persecutio altera fieri occulta videatur, vana talia iubeant, & de ciuitatibus & possessionibus impiorum pœna prohiberi, maximè cùm etiam in natalibus beatorum morum martyrum per nonnullas ciuitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident, quibus diebus pietatem, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos atque plateas exercent, vt matronalis honorum innumerabilium fœminarum pudor, deuotè venientissimi sacratissimum diem, iniuriis lasciuentiũ appetatur, vt etiam ipsius sanctæ religionis penè fugiatur accessus.

De eadem re. Cap. XXXVII.

Ex decr. Leonis papæ. **S**i conuiuio solo gentilium, & escis immolatiuis vtiliter possunt ieiuniis & manus impositione purgari, vt deinceps ab idolothitis abstinentes, sacramentorum Christianorum possint esse participes. Si autem aut idola adorauerint, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos nisi per pœnitentiam publicam non potest admitti.

Ne fideles in cœmiteris prandere præsumant.

Cap. XXXVIII.

Ex cōcil. Braggar. cap. 70. **N**on liceat Christianis prandia ad defunctorum pulchra deferre, & sacrificare mortuis.

De illis, qui balationes fecerint, & se in alienas formas transformauerint. Cap. XXXIX.

Ex eodẽ, cap. 80. **S**i quis balationes ante Ecclesias sanctorum fecerit, & qui faciem suam transformauerit in habitu mulieris, & mulier in habitu viri, emendatione pollicita illi nos pœniteat.

Quod incantationes & magicæ artes laquei diaboli
sint. Cap. XL.

Admonent sacerdotes fideles populos, & nouerint *Ex dictis*
magicas artes, incantationesque quibuslibet infirmi- *August.*
tatibus hominum nihil posse remedij cōferre, non anima-
libus lāgentibus claudicantibusve, vel etiam moribundis
quicquam mederi, sed hæc esse laqueos & insidias antiqui
hostis, quibus ille perfidus genus humanū decipere nititur.
Et si quis hæc exercuerit, clericus degradetur, laicus anathe-
matizetur.

De illis, qui salutem non à Sa'uatore, sed ab eius crea-
tura requirunt Cap. XLI.

Omnis sapientia à domino Deo est, & apud illum fuit *August.*
semper, & est ante æuum. Arenam maris, & pluuia *in libr. de*
guttas, & dies seculi quis dinumerabit? Altitudinem cœli, & *cumtate*
latitudinem terræ, & profundum abyssi quis mensus est? *Dei.*
Sapientiam Dei præcedentem omnia, quis inuestigabit?
Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ
ab æuo. Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus
illius mandata æterna. Qui enim sine saluatore salutē vult
habere, & sine vera sapientiā æstimat prudentem se fieri
posse non sanus sed æger, non prudens sed stultus, in ægri-
tudine assidua laborabit, & in cæcitate noxia stultus, & de-
mens permanebit. Ac proinde omnis inquisitio, & omnis
curatio quæ à diuinis & magis, vel ab ipsis dæmoniis in ido-
lorum cultura expetitur, mors potius dicenda est, quàm
vita. Et qui ea sectantur, si se non correxerint, ad æternam
perditionem tendunt. Psalmista dicente: Omnes dij gen-
tium sunt dæmonia. Qui per deceptos homines alios deci-
pere quotidie gestiunt, vt perditionis suæ faciant eos esse
participes. Itaque hæc vanitas magicarum artium, ex tra-
ditione angelorum malorum, in toto terrarum orbe pluri-
mis seculis valuit per quādam scientiam futurorum & in-
fernorum, & per inuentiones eorum inuēta sunt aruspicia,
augurationes & ipsa quæ dicantur oracula, & Nicromātia.

De eadem re. Cap. XLII.

Nec mirum de magorum præstigiis, quorum in tantum *Ex dictis*
prodire maleficiorum artes, vt etiam Mofi simillimis *eiusdem.*
signis resisterent, vertentes virgas in dracones, aquas in
sanguinem, cum fertur etiam in gentiliū libris, quod quæ-

dam maga famosissima circe, socios vlixis mutauerit in bestias. Legitur & de sacrificio, quod Arcades Deo suo immolabant, ex quo quicumque sumerent, in bestiarum formas conuerterentur. Sed hæc omnia magicis præstigijs potius fingebatur, quàm rerum veritate cõplerentur. Vt ipsi errores ignorãtibus manifesti fiant de eorum propitate atque inuentoribus iuxta traditionẽ maiorum prædicere congruum arbitramur. Magi sunt, qui vulgo male ob facinorum magnitudinẽ nuncupantur. Hi per multa elementa concutiunt, turbant mentes hominũ minus confidentium in Deo, ac sine vllõ veneni haustu, violentia tantũ carminis interimunt. Vnde & Lucanus: Mens nulla sanie polluta veneni, Incãtata perit. Dæmonibus accitis audent ventilare, vt quisquis suos perimat malis tibus inimicos. Hi etiam sanguine vtuntur, & victimis contingunt corpora mortuorum. Necromãtij sunt quos præcationibus videntur resuscitati mortui diuinare, & interrogata respõdere. Necros enim, Græcè mortuus, Latine diuinatio nuncupatur. Ad quos suscitandos cadaueribus sanguis adiicitur. Nam amare dæmones sanguinem diuino ideoq; quoties Necromantia fit, cruor aquæ miscetur, & calore sanguinis facilius prouocantur. Hydromantij ab illis dicti: est enim hydromantia in aquæ inspectione vnde dæmonũ euocare, & imagines ludificationis eorum vbi ibique ab eis aliqua audire. Vbi adhibito sanguine, prohibentur sciscitari.

De eadem re. Cap. XLIII.

Ex dictis eiusdem.

igitur genus diuinationis à Persis fertur allatum. Vnde autem dicit diuinationis quatuor esse genera, terram, aquam, aërem, & ignem. Hinc Geomãtiam, Hydromãtiam, Aeromãtiam, Pyromãtiam, dictam autem autumant. Diuinationes autem sunt, quasi Deo pleni. Diuinitate enim plenos se esse simulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus coniectant. Duo autem sunt genera diuinationis, ars & incantatio. Incantatores verò dicti sunt, qui artem verbis per Arioli vocati sunt, propterea quod circa aras idolorum farias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt, & celebritatibus dæmonum responsa accipiunt. Aruspices nuncupati sunt, quasi horarũ inspectores. Dies enim & horæ in agendis negociis operibusque custodiunt: quod per

gula tem
extra pec
gures su
signa re
currente
iter faci
uium asp
voces &
gerunt. L
los, alter
ad aures
quod is a
in astris
taliorum
per XII.
scientium
est, quis o
vitæ qui
thematic
tiones L
se habea
larum in
qui in Eu
nomine
ad Euan
natiuita
sunt, qu
& diuer
nis, per
scientia
tiz inspe
quia dun
quid sibi
De

AD
Abil
præcant
rebus su
dæmon

gula tempora obseruare debeat homo intendunt. Hi etiam extra pecudum inspiciunt, & ex eis futura prædicunt. Augures sunt, qui volatus auium & voces intendunt, aliaque signa rerum vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Idem & auspices. Nã & auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia, quasi auium aspicia, & auguria, quasi auium garrìa, hoc est, auium voces & linguæ. Iam augurium quasi auigerium, quod aues gerunt. Duo autem sunt, genera auspicioꝝ: vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens. Ad oculos scilicet volarus: ad aures vox auium. Pythonissæ à Pithio Appollinæ dictæ, quod is autor fuerit diuinandi. Astrologi dicti sunt, eo quod in astris augurantur. Genethliaci appellati sunt propter natalicioꝝ considerationes dierũ. Geneses enim hominum per XII. signa cœli describuntur, syderumque cursus, nascentium mores, actus & euentus prædicare conantur, id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem effectum habeat vitæ qui nascitur interpretantur. Hi sunt qui vulgo Mathematici vocantur. Cuius superstitionis genus constellationes Latini vocant, id est, notationes syderum, quomodo se habeant cum quisque nascitur. Primùm autem idem stellarum interpretes magi nuncupabatur, sicut de his legitur qui in Euangelio natũ Christũ annunciauerunt. Postea hoc nomine soli mathematici dicti sunt, cuius artis scientia vsq; ad Euangelium fuit concessa, vt Christo ædito, nemo exinde natiuitatẽ alicuius de cœlo interpretetur. Horoscopi dicti sunt, quod horas natiuitatis hominũ specularẽtur, dissimili & diuerso fato. Sortilegi sunt, qui sub nomine fictæ religionis, per quasdam quas sanctorum sortes vocant, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcunq; scripturarũ scientiæ inspectione futura promittunt. Salifatores vocati sunt: quia dum eis membrorum quæcunque partes salierint, aliquid sibi exinde prosperum seu triste significari prædicunt.

De execrabilibus remediis quæ medici suis in præcantationibus faciunt Cap. XLIII.

AD hæc omnia supradicta pertinet & ligaturæ execrationis remediõũ quæ ars medicorũ commendat, seu in præcantationibus, seu in characteribus vel in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis. In quibus omnibus ars hæmonum est, ex quadam pestifera societate hominum

Ex dictis eiusdem.

& angelorum malorum exorta. Vnde cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudiata, acque damnanda. Auguria autem sunt auium. Hac autem Phrygia primi inuenerunt. Præstigium verò Mercurius primus dicitur inuenisse. Dicitur autem præstigium, quod præstigit aciem oculorum. Aruspiciam artem primus Hetruscus tradidisse dicitur quidam Strages. Hic ex horis aruspiciam distulit, & postea non apparuit. Nam dicitur fabulose, arate quodam rustico subito hunc ex glebis exiisse, & aruspiciam distulisse, qua die & mortuus est. Quos libros Romani ex Hetrusca lingua in propriam mutauerunt. His ergo potentis, per demonum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id impudenter appetunt scire, quod nulla ratione eis competit inuestigare. Ac ideo datur potestas immundis spiritibus, ut per uasa sibi apta, hoc est prauos homines, seducant illos qui spernunt veritatem & credunt mendaciam, iuxta Pauli sententiam: Sanam doctrinam non suscipiunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes uerbis, & a veritate quidem auditum auertunt, ad fabulas autem conuertentur. Onerati peccatis, ducuntur variis desideriis, sed per discipulos, & nunquam ad scientiam veritatis perueniunt. Quemadmodum autem Iannes & Mambres resistunt Mosis, ita & isti resistunt veritati, homines corrupti mentis, reprobi circa fidem, sed ultra non proficiunt. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum facta. Nec ideo quisquam credere debet, quolibet magicis arce aliquid facere posse, sine permisso Dei, qui omnia quae fiunt aut iusto iudicio facit, aut permisso suo ita fieri sinit. Quia prædicti magi leguntur similia fecisse Mosis, qui uirgam suam proiecit, & conuersa est in draconem, proieceruntque ipsi singuli virgas suas, quae uersae sunt in dracones, sed deuorauit uirga Aron uirgas eorum. Non ergo fuerunt creatores draconum, nec magi, nec angeli mali, quibus ministrant illa operabantur. In sunt enim rebus corporeis per omnia elementa mundi quaedam occultae seminariae rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis atque casualis, prorumpunt in species debitas suis modis & finibus. Etiam non dicuntur angeli, qui ista faciunt animalium creatores, sicut nec agricolae segetum, vel arborum, vel quorumcumque in terra gignentium creatores dicendi sunt, quamuis nouerint

præbere quasdam visibiles opportunitates & causas, vt illa nascantur. Quod autem isti faciunt visibiler, hoc illi inuisibiler. Deus verò solus vnus creator est, qui causas ipsas & rationes seminarias rebus inseruit. Prætereà quidam quarendū putant, quomodo scriptura narret Pithonissam Samuelem prophetam, suscitasse ad colloquiū Saul impiissimi regis, si Pithonica diuinitio, errori magicæ artis deputanda sit. Quibus ita responderi potest, indignum omnino facinus esse, si secundum verba historiæ commoderetur assensus. Quomodo enim poterat fieri, vt arte magica attraheretur vir, & natiuitate sanctus, & vitæ operibus iustus? Aut si non attractus est, consensit. Quod vtrūque de viro iusto credere aduersum est. Nullū suffragium habet iustitia, si aut voluntarius amisit meritum spiritalis, quem positus in carne quæsiuerat. Quod valde absurdum est: quia hinc qui iustus recedit, permanet iustus. Porro autem hoc est præstigiū Satanae, quo vt plurimos fallam, etiam bonos in potestate se habere cōfingat, quod Apostolus inter cætera ostendit, dicens: Ipse Satanæ transfiguratur se in angelū lucis. Vt enim errorem faceret in quo gloriaretur, in habitu viri iusti, & nomine se subornauit, vt nihil proficere spem quam prædicabant Dei cultoribus mentiretur, quando hinc exeuntes iustos, finxit in sua potestate esse. Sed hoc quosdam fallit, quod de morte Saul & filii eius non sit mentitus, quasi magnum sit diabolo ante occasum mortem corporis præuidere, cum signa quædam soleat apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota videtur: quanto magis diabolo quem angelica maiestate sublimè prophetica oracula fuisse testantur, de cuius magnitudine Apostolus ait: An ignoratis altitudinem Satanae? Quid mirum ergo, si inminentem propè mortem potuit præuidere, cum hoc sit vnde fallit, & se in Dei potestate vult adorari? Nam tanta hebetudine demens effectus est Saul, vt ad Pithonissam confugeret. Deprauatus enim causa peccat, ad hæc se contulit quæ damnauerat. Sed si quis propter historiam, & eaquæ verbis expressa sunt, putet non prætermittenda, ne ratio historiæ inanis sit, rectè faciat quidem, si tamen, minimè istud ad veri rapiat rationem, sed ad visum & intellectum Saul: neque enim reprobis factus, poterat bonum intellectum habere. Historicus

enim mentem Saul, & habitum Samuelis descripsit, ea que dicta & visa sunt exprimens, prætermittens, si vera an falsa sint. Quid enim ait, audiens, in quo habitu esset exci-
tus? Intellexit inquit, hunc esse Samuelem. Quid intel-
lexerit, retulit: quia bene non intellexit, contra scripturam
aërium adorauit, quàm dominum, & putans Samuelem, ad-
rauit diabolum, vt fructum fallaciæ suæ haberet Satanas.
Hoc enim nititur, vt adoretur quasi Deus. Si enim vult
Samuel illi apparuisse, nõ vtrique vir iustus permisisset
adorari, qui prædicauerat dominum solum esse adorandum
& quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio
erat, dicebat ad virum pestilentia, dignum adorare gelu-
næ: cras mecum eris? His duobus titulis subtilitatem fal-
laciæ suæ prouidit improuidus Satanas: quia & adora-
re permisit sub habitu, & nomine Samuelis contra legem
& virum peccatis pressum, cum magna distantia peccato-
rum & iustorum sit, cum Samuele iustissimo futurum mor-
tuitus est. Verum potest videri, sed de Samuele nominatim
ceatur, quia Saul cum diabolo futurus erat. Ad eum enim
transmigravit, quem adorauit. Semper ergo diabolus
velamine latens prodit se, dum ea confingit, quæ hominibus
personis, per quas fallere nititur. Si autem quis sibi
bis opponit ac dicit: quomodo eueniunt illa, quæ illi
nisi prædicant futura, aut quomodo possunt agris præ-
re medelâ, aut sanis immittere ægritudinē, si aliquid
præcipiæ virtutis ac potestatis non habent? Hoc à nobis
piat responsum quod ideo quisquam non debet eis cre-
re: quia aliquando eueniunt quæ prædicant, aut sanare
dentur languidos, vel lædere sanos: quia hoc permissum
fit, vt ipsi qui hæc audiunt, vel vident, prohibentur, &
reat quali fide sint, vel deuotione erga Deum. Sicut
Deuteronomio legitur Moyses verbo domini populo
præcipisse ita dicens: Si surrexit in medio tui propheta
aut qui somnium vidisse se, dicat, & prædixerit signum
ac portentum, & venerit quod locutus est, & dixerit
Eamus, & sequamur deos alienos quos ignoras, & ser-
mus eis, non audies verba prophete, aut somniationis
tentat vos dominus Deus vester, vt palam fiat vtrum
gatis cum, an non. In toto corde, & in tota anima
dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete

mandata illius custodite, & audite vocem eius, ipsi serui-
tis, & ipsi adhærebitis, &c. Vbi sanè intelligi voluit, etiam
illa quæ à diuinantibus non secundum Deum dicuntur, si
acciderint quæ dicuntur, non accipienda, vel etiam si fi-
ant quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur quæ coluntur
ab eis. Nec præter suam potestatem Deus ostendit esse
quod ista contingunt, sed quasi quereretur cur ea permit-
tat, causam tentationis exposuit. Ad cognoscendam uti-
que eorum dilectionem, utrum eam habeant erga Deum
suum. Cognoscendâ verò ab ipsis potius, quàm ab illo, qui
scit omnia, antequam fiant.

De natura dæmonum.

Caput XLV.

SCIENDVM verò est hanc dæmonum esse natu-
ram, ut aërei corporis sensu terrenorum corporum
sensum facile præcedant, celeritate etiam, propter aërei
corporis superiorem mobilitatem, non solum cursus quo-
rumlibet hominum, vel ferarum; verumetiam volatus
auium incomparabiliter vincant. Quibus duabus rebus
quantum ad aëreum corpus attinet præditi, hoc est, acri-
monia sensus, & celeritate motus, multò ante cogitata
prænunciant, vel nunciant, quæ homines pro sensus ter-
reni tarditate mirentur. Accessit etiam dæmonibus per
tam longum tempus, quo eorum vita protenditur, rerum
longè maior experientia, quàm potest hominibus pro-
pter breuitatem vitæ provenire. Per has efficacias quas
aërei corporis natura sortita est, non solum multa futu-
ra prædicunt dæmones, verumetiam mira multa faciunt.
Quæ quoniam homines dicere ac facere non possunt, e-
os dignos quidam quibus seruiant, & quibus honores di-
uinos deferant, arbitrantur, instigante maximè vitio cu-
riositatis propter amorem felicitatis falsæ, atque terre-
næ, & excellentiæ temporalis. Qui autem se ab eis cu-
piditatibus mundant, nec eis se feriendos rapiendosq;
permittunt, sed inquirunt, & amant aliquid quod eodem
modo semper est, cuius participatione beati sint, primùm
côsiderât non ideo sibi præponédos esse dæmones, quod
acriore sensu corporis prævalent, aeris scilicet, hoc est,

Ex dictis
eiusdem,

subtilioris clementi: quia nec ipsis terrenis corporibus be-
 stias sibi præponendas putant, quæ acrius multa sentiunt:
 veluti sagacem canem, quia latentem feram olfactu acerrimo
 sic inuenit, vt ad eam capiendam ducatum quendam ho-
 mini præbeat, non vtique prudentiore intellectu animi, sed
 acutiore corporis sensu: vel vulturem: quia proiecto ca-
 uere, ex prouisa longinquitate aduolat, nec aquilam: quia
 sublimiter volans, de tanto interuallo natantem sub flui-
 bus piscem dicitur præuidere, & grauitè illisa exertis pe-
 dibus atque unguibus rapere: nec alia multa animantium ge-
 nera, quæ inter herbas salutis suæ noxias pascendo circum-
 errant, nec aliquid earum quo lædantur, attingunt, cum eu-
 homo vix experiendo cauere didicerit, & multa innoxia,
 quod sint inexperta formidet, Vnde conijcere facile est
 quantum possit in aëriis corporibus sensus esse acrior, nec
 ideo tamē dæmones, qui eo præditi sunt, bonis hominibus
 præponendos prudēs quisque censuerit. Hoc & de corpo-
 rum celeritate dicimus. Et hac enim præstantia nō solum
 à volucribus homines, verum à multis etiam quadrupedi-
 bus ita superantur, vt in eorum cōparatione plumbei de-
 putandi sint, nec tamen ideo sibi hæc animantium genera
 existimant præponenda, quibus capiendis & mansuefaci-
 dis, atque in suæ voluntatis vsum, cōmodumque; redigendis
 non vi corporis, sed rationis imperitant. Illa verò tertiam
 dæmonum potentiam, quod diuturna rerum experientia,
 quemadmodum prænoscant, atque prænūciant, multa de-
 dicerunt, ita contemnunt, qui hæc vigilanter curant à ve-
 rissimæ lucis veritate discernere, vt nec malos senes plura
 expertos, & ob hoc quasi doctiores, ideo probi adolescentes
 sibi antecellere existiment, vt nec medicos, nec nauas, nec
 agricolas, quos prauæ voluntatis, & iniquis moribus vide-
 rint, ideo putent sibi esse præferendos, quod illi de valea-
 dinibus, illi de tempestatibus, illi de arbustorum fructuumque
 generibus multa ita prænūciant, vt harum rerum in-
 certo diuinare videantur. Quod verò non solum quædam
 dæmones futura prædicunt, verum etiam quædam faciunt,
 pro ipsa vtique sui corporis excellentia, cur non contem-
 tur à prudētibus. cum plerique iniqui ac perditī homines
 ita exerceant corpora sua, tantaque diuersis artibus possint,
 vt ea qui hæc nesciunt, nec aliquando viderunt, etiam nā-

rata vix credant. Quàm multa funambuli, cateriq; theatri artifices: quàm multa opifices, maximeq; mechanici miranda fecerunt? Num ideo meliores sunt bonis, & sancta pietate præditis hominibus? Que ideo commemorauimus, vt qui hæc sine peruicacia, & sine vana resistendi animositate considerat, simul cogitet, si de subiacenti crassiore materia, vel sui quisque corporis, vel terra, & aquæ, lapidum, atque lignorum, metallorumq; variorum tanta quidem homines possunt, vt eos illi qui hæc non possunt, plerunque stupendo in sui comparatione diuinos vocet, cum quidam illorum sint artibus potentiores, quidam istorum moribus meliores: quãtò meliora & maiora pro subtilissimi corporis, hoc est, aërii facultate, ac facilitate daemones possint, cum tamen sint prauæ voluntatis, maximeque superbiæ fastu, & euidenti malitia spiritus immundi, atque peruersi. Quantum autem valeat aëris elementum, quo eorum corpora prævalent ad multa visibilia visibiliter molienda, mouenda, mutanda, atque versanda, longum est nunc demonstrare, & putamus quod vel mediocriter consideranti facile occurrat.

De diuinatione demonum. Cap. XLVI.

¶ *Gitur nunc primùm sciendum est, quoniã de diuinatione demonum quæstio est, illos ea plerunque præuunciare, quæ ipsi facturi sunt. Accipiunt enim sæpe potestatem, & morbos immittere, & ipsum aërem vitando morbidum reddere, & peruersis atque amatoribus terrenorum commodorum malefacta suadere: de quorum moribus certi sunt, quod sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent autem miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem corporum suorum, corpora hominum non sentientium penetrando, & se cogitationibus eorum per quædam imaginaria visa iniscendo, siue vigilantium, siue dormientium. Aliquando autem non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscent, quæ signa in hominum sensus venire non possunt, ante prædicunt. Neque enim quia præuidet medicus quod præuidere nescit huius artis ignarus, ideo iam diuinus habendus est. Quid autem mirum, si quemadmodum ille in corporis humani, vel perturbata, vel modificata temperie, seu bonas, seu malas futuras præuidet valetudines, sic dæmon in aëris affectione, atq; ordinatione*

Ex dictis eiusdem.

ne sibi nota, nobis ignota, futuras præuidet tempestatem. Aliquando & hominū dispositiones, non solum voce prolatas, verumetiam cogitatione conceptas, cum signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, atque hinc etiam multa futura prænuntiant, aliis videlicet mira, qui ista disposita non nouerunt. Sicut enim apparet concitator animi motus in vultu, ut ab hominibus quoque aliquid forinsecus agnoscat, quod intrinsecus agitur, ita non debet esse incredibile, si etiam leniores cogitationes dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto autem demonum possunt. Hac atque huiusmodi facultate, multa demones futura prænuntiant, cum tamen ab eis longè sit altitudo illius prophetiæ, quam Deus per sanctos angelos & prophetas operatur. Nam si quid de illa Dei dispositione prænuntiant, audiunt ut prænuntiet, & cum ea prædicunt, quæ inde audiunt, non fallunt: veracissima enim sunt angelica, & prophetica oracula. Sic autem indignè accipiunt, quod aliqua etiam talia demones audiant & prædicant, quasi aliquid indignum sit, ut quod ideo dicitur, ut hominibus innotescat, hoc non solum boni, verumetiam mali taceant, cum in ipsis hominibus etiam vitæ bonæ præcepta videamus pariter à iustis peruersisq; cantari, nec esse aliquid, imò etiam prodesse ad maiorem noticiam inmanique veritatis, cum de illa etiam hi quicquid nouerunt dicunt, qui ei peruersis moribus contradicunt. In certis autem suis prædictionibus demones plerumque & fallunt & falluntur quidem: quia cum suas dispositiones prænuntiant, ex improviso desuper aliquid iubetur, quod eorum consilia cuncta perturbat: velut si aliquid disponant quibuslibet homines quibusq; potestatibus subditi, quod non prohibituros suos præpositos arbitrentur, idq; facturos se esse promittat, at illi penes quos maior potestas est, ex alio superiore consilio hoc totum dispositum, atq; præparatum repente prohibeant. Falluntur etiã cum causis naturalibus, sicut medici, & naturæ, & agricolæ, sed longè acutius, longèq; præstantius pro aëri corporis sensu solertiore & cogitatione prænoscent: quia & hæc ab angelis Deo summi pie seruiētibus ex alia dispositione ignota, demonibus improviso ac repente mutantur, tanquam si aliquid

extrinsecus accedat quo moriatur, quem medicus veris salutis præcedētibz signis, victarum esse promiserat. Aut si æris qualitate prouisa diu flaturum illum ventum nau- tarum aliqui prædixissent, cum dominus Christus cum di- scipulis nauigans vt requiescere imperauit, & facta est trā- quillitas magna. Vel si agricola illo anno fructificaturam vitem aliquam polliceatur, naturam vtique terræ & nume- ros seminum callens, quo tamen anno eam vel improuisa celi intemperies arefaciat, ita multa etiam ad præstantiam prædictionemque dæmonum pertinentia, quæ minoribus & vltioribus causis futura præuidentur, eadem maiori- bus & occultioribus causis impedita mutantur. Fallunt au- tem etiam studio fallendi & inuidia voluntate: quia homi- num errore la tantur: Sed ne apud cultores suos pondus autoritatis amittant, id agunt, vt interpretibus suis, signo- rumque suorum coniectoris culpa tribuatur, quando vel decepti fuerint, vel mentiti. Nonnunquam verò ipsi mali- gni spiritus & illutores hominum, atque inuisores salutis eorum, solent prædicere defectum culturæ suæ, & idolorū ruinam, quatenus prescij videantur, quid in singulis re- gnis, aut locis venturum sit: & quid aduersi suæ factioni contingere possit. Quod etiam illi qui gentilium historias legunt non ignorant. Quid ergo mirum, si iam imminen- te templorum & simulacrorum euerfione. quàm propheta Dei summi tanto ante prædixerant, Serapis dæmon ali- cui cultorum suorum hoc de proximo prodidit, vt suam quasi diuinitatem recedens vel fugiens commēdaret. Fu- gantur enim isti, vel etiam iussis superioribus colligati ab- strahuntur & alienantur à locis suis, vt de rebus in quibus colebantur fiat voluntas Dei, qui hoc tanto ante per omnes gentes futurum esse prædixit, & vt per suos fideles fieret imperauit. Cur autem hoc non sineretur dæmon prædica- re, cum sibi iam prænosceret imminere? Cùm hæc prædi- ctio & in prophetis attestaretur, à quibus sunt ista conscri- pta, & prudentibus daret intelligi, quàm vigilanter esset dæmonum cauenda fallacia, cultusque fugiendus, qui cùm ante per tam longum tempus in templis suis hæc futura ta- cuisse, quæ per prophetas prædicta ignorare nō possent, posteaquam appropinquare cœperunt, voluerunt ea quasi prædicere, ne ignari victique putarentur.

Ex dictis
eiusdem.

CVM igitur tam longè ante prædictum esset, atque
conscriptum, vt alia iterim taceamus, dicamus illud
quod Sophonias propheta dicit: Præualebit dominus ad-
uersus eos, exterminabit omnes deos gentium terrarum, &
adorabunt eum, vnusquisque de loco suo, omnes insulae
gentium. Aut non credebant ista sibi euertura: quia in tem-
plis gentium colebantur, & hæc, ideo per suos vates
phanaticos frequentare noluerunt: aut cum ea ventura
certissimè scirent, ideo per sua templa tacuerunt, ne iam
tunc inciperent ab hominibus intelligentibus deserere
que contemni: quòd de templorum & simulacrorum suo-
rum futura euersione eis à prophetis attestaretur, qui eos
coli prohibebat. Nunc verò posteaquam tempus aduenit,
quo complerentur vaticinia prophetarum Dei vnus, qui
istos deos dicit, & vt colantur vehementissimè præcipit.
Quum non hoc etiam ipsi compertum prædicere sineret-
tur, vt inde clarius appareret eos hæc antea vel minimè
credidisse, vel suis cultoribus enunciare timuisse, in fine
autem tanquam nihil amplius habentes quid agerent, et
tiam ibi voluisse suam ostentare diuinitatem, vbi iam pro-
duntur diu simulasse diuinationem? Tamen nec ista ipsi
quæ ab eis vix raro & clanculo proferuntur, mouere nos
debent. Si cuiquam dæmonum extortum est, id proderit
cultoribus suis quod didicerat ex eloquiis prophetarum,
vel ex oraculis angelorum. Quòd cur non fieret, cum
ista non sint oppugnatio, sed testatio veritatis? Illud enim
quod solum ab ipsis phanaticis flagitandum est, nec vn-
quam antea protulerunt, nec vnquam postea, nisi forte
confictum proferre conabuntur, aliquid deos suos per-
res suos, contra Deum Israël ausos fuisse prædicere aut di-
cere. De quo Deo doctissimi eorum auctores, qui omnia
illa legere ac nosse potuerunt, magis quæsiuerunt quis
esset, quàm Deum negare potuerunt. Porro autem Deus
iste quem nullus eorum negare ausus est verum Deum: qui
& si negaret non solum sibiaceret debitis penis, verum
etiam certis conuinceretur effectibus. Iste ergo Deus quem
iemo, vt diximus, illorum negare ausus est verum Deus,
illos falsos esse deos, & omnino deserendos, eorumque
templa & simulacra & sacra euertenda per suos vates, etc.

est, prophetas, aperta denunciatio prædixit, aperta potestate præcepit, aperta veritate compleuit. Vnde quis est qui vique adeo desipiat, vt non eum potius colendum eligat, quem coli non prohibent quos colebat? Quem proculdubio quum colere cœperit, illos vtiq; nō est culturus, quos prohibet coli quem colit. Quod autem ipsum essent cultura gentes, exterminatis diis falsis quos antea colebant, à prophetis eius esse prædictum paulo ante commemorauimus, & nūc repetamus. Præualebit, inquit, dominus aduersus eos, & exterminabit omnes deos gentium terræ, & adorabunt eum, vnusquisque de loco suo, omnes insulæ gentium. Neque enim solæ insulæ hic intelligendæ sunt, sed potius omnes gentes in his positæ adorant Deum. Nec mirum quandoquidem alibi non insulas nominat, sed vniuersam orbem terrarum, dicens: Commemorabuntur & conuertentur ad dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius vniuersa patriæ gentium: quoniam domini est regnum, & ipse dominabitur gentium. Hæc autem per Christum fuisse complenda, & aliis pluribus testimoniis, & in eodem ipso Psalmo vnde commemorauimus satis apparet. Cū enim paulo superius futuram passionem suam per Prophetam ipse loqueretur, dicens: Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea, ipsi verò considerauerunt & conspexerunt me diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem, paulo post infert illud quod posuimus: commemorabuntur & conuertentur ad dominum vniuersi fines terræ, & c. quanquam & illud testimonium quod prius adhibui, vbi dictum est, præualebit dominus aduersus eos, & exterminabit omnes deos gentium terræ, in eo quod positum est, præualebit, satis ostendit etiam hoc prænunciatum, quod pagani prius oppugnaturi essent Ecclesiam, nomenque Christianum quantum valerent persecuturi, vt si fieri posset, de terra omnino deleretur. Et quia eos patientia martyrum, & magnitudine miraculorum, & consequente fide populorum erat superaturus, ideo sic dictum est, præualebit dominus aduersus eos. Non enim diceretur præualebit aduersus eos, nisi oppugnando illi resisterent. Vnde & in Psalmo ita prophetarum est: Vt quid fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astite-

runt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus dominum & aduersus Christum eius. Et paulo post dicit: Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula à me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam fines terræ. His atque huiusmodi prophetis documentis prædictum ostenditur, quod videmus impleri per Christum, fuisse futurum, vt Deus Israël, quem vnum verum Deum intelligimus, non in vna ipsa gente quæ appellata est Israël, sed in omnibus gentibus coletetur, & omnes falsos deos gentium & templorum, & à cordibus cultorum suorum amoliretur. Erant nunc isti, & adhuc contra Christianam religionem, contra verum Dei cultum, vanitates pristinas defendere audeant, vt cum strepitu pereant. Nam & hoc de illis prædictum est in Psalmis, dicente propheta: Sedisti super thronum, qui iudicas æquitatem. Increpasti gentes, & periiit impius, nomen eorum deleti in æternum & in seculum seculi. Inimici defecerunt frameæ & ciuitates eorum destruxisti. Periiit memoria eorum cum strepitu, & dominus in æternum permanet. Necessè est ergo vt impleantur omnia hæc. Nec etiam illud quod adhuc audent ipsi pauci qui remanserunt vaniloquas suas ostentare doctrinas, & Christianos tanquam imperitissimos irridere, nos commouere debet, dum in eis impleri ea quæ prædicta sunt videamus. Ex quo enim fremuerunt gentes & populi meditati sunt inania aduersus dominum, & aduersus Christum eius, quando ab eis fundebatur sanguis sanctorum, & vastabatur Ecclesia, vsque ad hoc tempus, & deinceps quotidie minuuntur. Nos autem, quos aduersus eorum opprobria & superbas irrisiones, fortissimos reddunt oracula Dei, de hac quoque re audent & gaudemus impleri. Sic enim nos alloquitur per prophetam. Auidite me qui scitis iudicium populus meus, in quorum corde lex mea, opprobria hominum nolite metueri, & detractione eorum ne superemini, nec quod vos spernant magni duxeritis. Sicut enim vestimentum, ita per tempus absumentur, & sicut lana à tineâ comedetur: iustitia autem mea in æternum manet. Attendendum est ergo atque omni studio cauendum, ne nostris temporibus in quibus videmus Christianam religionem

in toto orbe dilatata, propter defidiam magistrorum, & inertiam doctorum, pauci illi qui adhuc super sunt confundant ritum culturae veri Dei, & demoniacis illusionibus deprauati, diuinationes falsas in populo Dei agant, rusticos & imperitos seducentes, ita, ut deserta ipsa veritate, quae lux est mundi, & illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum tenebrarum harum, quaerant scientiam futurorum, & a deceptoribus hominum quaerant salutem animarum, siue etiam corporum suorum. His enim praeuaricationibus maximè irritatur Deus, & ad vindictam prouocatur. Vnde per Ezechielem cominatur dicens: Vae prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. Quasi vulpes in desertis, prophetae tui Israël erant. Nunquid non visionem cassam vidistis, & diuinationem mendacem locuti estis, & dicitis: Ait dominus, cum ego non sim locutus? Propterea haec dicit dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium, ideo ecce ego ad vos, ait dominus Deus: Et erit manus mea super prophetas qui vident vana, & diuinant mendacium: In concilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israël non scribentur, nec in terram Israël ingradientur. Ad doctores autem per eundem prophetam increpans eorum inertiam, ita loquitur dicens: Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israël ut staretis in praelio in die domini. Et rursus: Vae inquit, pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos. Nonne greges pascuntur a pastoribus? Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod cressum erat occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod aegrotum non sanastis, & quod fractum est non alligastis, & quod abiectum non reduxistis, quod perierat non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis & cum potentia, & dispersae sunt oves meae, eo quod non esset pastor, & factae sunt in deuorationem omnium bestiarum agri, & dispersae sunt. Hinc per Hieremiam dicitur: A minimo usque ad maximum omnes auaritiam sequuntur: a propheta usque ad sacerdotem, cuncti faciunt mendacium. Et sanabant contritionem filiae populi mei ad ignominiam, dicentes, pax pax, cum non esset pax: confusi sunt: quia abominacionem fecerunt. Idcirco haec dicit domi-

nus exercituum Deus Israël: Ecce ego cibabo populo istum
absinthio, & potum dabo eis aquam fellis, & dispergam eos
in gentibus quas non nouerunt, ipsi & patres eorum, & mi-
tam post eos gladium donec conlumantur. Qualiter ergo
displiceat Deo omnipotenti pastorū negligentia, & subo-
torum error, non solum prophetica testimonia ostendunt,
sed etiam facta antiquorum declarant, cum in libro Regum
legitur, quomodo malignus spiritus deceperit Achab regem
Israël per falsos prophetas, ita ut credens eis interiret, &
quomodo Ochozias filius eius egrotans miserit, nuncios ad
consulendum Beelzebub Deum Accaron, verum viuere
atque cōualescere posset de infirmitate sua. Ob quod He-
lias propheta à Deo missus, increpat eum, ita dicens: Qui
misiisti nuncios ad consulendum Beelzebub Deum Acca-
ron, quasi non esset Deus in Israël à quo possit interroga-
re sermonem, ideo de lectulo super quem ascendisti non
descendes, sed morte morieris. Mortuus est autem ipse
iuxta sermonem domini quem locutus est Helias, & salu-
tem quam quærebat non inuenit. Quapropter curam
summopere est omnibus modis, hoc est, praelatis & subo-
tis, maioribus & minoribus, sacerdotibus & plebi, ne aliter
quem seducat per huiuscemodi illusionem fraus, dolus, &
nequicia hostis antiqui, ita ut à mendacibus velimus disces-
re veritatem, & à pestiferis morbis mortisque autoribus
quæramus infirmitatis nostræ remedium: sed magis ad
Deum viuum & viuificantem omnium confugiendo de-
uoto corde properemus, per orationes sacras, ieiunia &
elemosynas illum deprecantes, ut ipse propter benigni-
tatem suam consulat seruis suis, eripiens nos de omnibus
inimicis nostris, doceatque nos facere voluntatem suam,
quia ipse est dominus Deus noster, spiritumque suum bonum
nobis tribuat, qui nos ducat in viam rectam, viuificetque nos in
acquiescentia sua, quatenus eius magisterio omni tempore
nostræ gratiæ seruitiū ei exhibentes, post hanc vitam per eius
gratiā mereamur beatitudinem possidere sempiternam.

*De sacerdotibus & reliquis ecclesiasticis ordinibus
qui magos, ariolos, aut diuinos consulunt.*

Caput XLVIII.

*Ex cōcil.
Toletan.
cap. 29.*

SI quis episcopus, aut presbyter, siue diaconus, vel quilibet
bet ex ordine clericorū, magos, aut aruspices, aut aru-

los, vel sortilegos, aut eos qui profitentur artē aliquam, aut aliquos eorū similia exercentes cōsulens fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ depositus, monasteriū ingressus, ibique perpetuæ pœnitentiæ deditus, scelus admissum sacrilegij, luat.

De illis qui ad fascino incantationes fecerint.

Caput XLIX.

SI quis præcantauerit ad fascino, vel qualescunq; præcantationes excepto Symbolū & orationem dominicā, qui cantat, & qui cantatur, tres Quadragesimas in pane & aqua pœniteat.

Ex cōcil. Cabillo. cap. 5.

Quod demoniacum petras vel herbas sine incantatione liceat portare. Cap. L.

DAEMONIUM sustinenti licet petras vel herbas habere sine incantatione.

Ex dictis Hierony.

Ne maledici nisi se corrigant regnum Dei non possideant. Cap. LI.

APOSTOLUS dicit: Neq; maledici regnū Dei possidebunt. Si quis hoc peccatū admiserit, tam grande pœniteat, quam grande perpetravit scelus, quod à regno Dei non separetur.

Apostolus dicit.

De illis qui murmurant. Cap. LII.

SI quis murmurans extiterit, videat ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apostolus dicit: Neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Iuxta mensuram opusque peccati: quia in hoc sententia Apostoli pleniter declaratur, sacerdotis iudicio pœniteat.

Ex cōcil. Moguti cap. 8.

De eadem re. Cap. LIII.

QUI contentiosus aut murmurans extiterit, secundum arbitrium prioris ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

Ex eodē.

De eadem re. Cap. LIIII.

APOSTOLUS dicit: Omnia facite sine murmurationibus. Alienus sit à fratrum vnitatem qui murmurat, & opus eius abiiciatur.

Apostolus dicit.

De contentiosis Cap. LV.

SI quis videtur contentiosus esse, dicente Apostolo: nos stalem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei, si quis hoc facit notetur vsquequo corrigatur.

Ex decret. Hylarū pap. c. 15

De illis qui in lingua lasciuu fuerint. Cap. LVI.

Ex pœnitentiâ Theodo. **S**I quis lasciuus in lingua fuerit, triduana pœnitentia pœietur.

De illis qui per odium dissidentes extiterint. Caput LVII.

Ex dictis S. Isidor. **S**I quis discors & litigans, & per odium dissidens extiterit, quousque ad concordiam redeat, à conuentu & societate Ecclesiæ, vt canones iubent, alienus existat.

De illo qui odio habet aliquem, & ad pacem reuertî noluerit. Cap. LVIII.

Ex eodẽ. **S**I quis odio habet aliquem ita vt ad pacem reuertî noluisset, sicut sancti patres statuerunt, excommunicetur & ab Ecclesia separetur, donec reconcilietur.

De eadem re. Cap. LIX.

Ex decret. Fabiani pap. ca. 3. **S**I quis contristatus noluerit reconciliari satisfactione, deo qui contristauit, acerrimis maceretur inediis, dum gratanti animo satisfactionem recipiat.

De eadem re. Cap. LX.

Ex eodẽ. **S**I quis non vult recõciliari fratri suo quem odio habet, tamdiu in pane & aqua pœniteat, vsq; dũ recõciliatus fuerit.

De eadem re. Cap. LXI.

Ex cõcil. Agatēsi cap. 7. **P**lacuit etiam, vt sicut plerunque fit, vt quicumque a longinqua inter se lite discesserunt, & ad pacem reuocari diuturna intentione nequuerint, de Ecclesiæ cõmuni iustissima excommunicatione pellantur.

De illis qui contentiones & rixas amauerint. Caput LXII.

Ex eodẽ. cap. 5. **S**I quis contentiones vel rixas amauerit, vel manifestum conuitium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, dumque peccati, diuturna expietur pœnitentia.

De illis qui faciles sunt ad detrahendum. Caput LXIII.

Ex eodẽ. cap. 10. **S**I quis promptus facilisque est ad detrahendum, dicitur que quod verum non est, VII. dies in pane & aqua ieiunatus à fraterno consortio, pœniteat.

De illis qui contra episcopos suos conspirauerint. Caput LXIII.

Ex epist. Calist. pa. ad oēs Gallie episcopos. **C**onspirationum verò crimina vestris in partibus cõgere audiuius, & plebes contra episcopos suos conspirare nobis mandatum est. Cuius criminis astutia

solam inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter ethnicos, & ab exteris lege prohibita. Et idcirco huius criminis reos, non solum Ecclesiastica, sed etiam seculi damnant leges: & non solum conspirantes, sed & consentientes eis. Antecessores vero nostri quam plurima turba episcoporum, quicumque eorum in sacerdotali ordine sunt constituti aut existunt clerici, honore quo utuntur carere preceperunt: ceteros vero communionem priuari, & ab Ecclesia extorres fieri iusserunt, & non solum facientes, sed eis consentientes.

De eadem re. Cap. LXV.

Quisquis per dolum mittit manum suam in Christum domini, episcopum videlicet, patrem & pastorem suum: quia sacrilegium committit, & qui Ecclesiam Dei deuastat, & incendit: quia & hoc sacrilegium est, placuit sanctae synodo ut in vno loco, id est, in monasterio poeniteat omnibus diebus vitae suae.

Ex concilio.

Tungræ.

cap. 5.

De clericis maledictis. Cap. LXVI.

Clericus maledictus, maxime a sacerdotibus cogatur ad postulandam veniam. Si noluerit, degradetur, nec unquam ad officium, absque satisfactione reuocetur.

Ex concilio.

Carthæ.

cap. 57.

De illis qui detraxerunt suis prioribus. Cap. LXVII.

Si quis detraxerit qui ei præest, VII. dies a conuentu Ecclesiae se paratus, ut Maria soror Aaron quæ detraxit Moysi, poeniteat.

Ex dictis

Basiliæ

episcopi.

De clericis vel monachis coniurantibus vel conspirantibus contra episcopum suum. Cap. LXIX.

Si qui ergo clerici vel monachi reperti fuerint coniurantes aut conspirantes, aut insidias ponentes episcopis, aut clericis, gradu proprio poenitus abiciantur.

Ex concilio.

Chalced.

cap. 19.

De eadem re. Cap. LXXIII.

Itaque si clerici aut monachi inuenti fuerint coniurati, aut perconiurationem calumniam machinantes episcopis vel clericis, proprium amittant gradum.

FINIS Libri decimi.